

LEMPÄÄLÄ

KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖ- KOHTEIDEN INVENTOINTI 2009

Kuva: Skyline foto Finland 2004, om. Lempäälän kunta

1. JOHDANTO

1.1. Työn tarkoitus ja rajaus

Lempäälän keskustan alueen eli kulttuuriympäristökohteiden inventoinnin on tilannut Lempäälän kunta yleis- ja asemakaavoitusta sekä keskustan kehittämistä varten. Työ täydentää ja tarkentaa vuonna 2002—2003 Lempo-projektin yhteydessä tehtyä keskustan kulttuuriympäristöselvitystä ja vuonna 2006 valmistunutta kulttuuriympäristöohjelmaa inventointineen. Lempäälän kunnan yhteyshenkilönä toimi keskustaprojektin projektipäällikkö Marita Palokoski. Pirkanmaan maakuntamuseossa työtä valvoi rakennustutkija Hannele Kuitunen. KSOY Arkkitehtuuria toteutti vuoden 2009 keväällä työn, johon osallistuivat arkkitehti Sohvi Palola sekä hankkeesta vastannut arkkitehti Eija Teivas.

Varsinainen alue-, kiinteistö- ja rakennusinventointi tehtiin word-lomakkeille käyttäen Pirkanmaan maakuntamuseon ohjeistusta. Inventointi käsitti liitekartassa rajatulta alueelta aluksi kulttuuriympäristöohjelmassa inventoitavaksi merkityt neljä aluetta ja n. 20 kohdetta, joista osa alueilla. Sopimusvaiheessa työhön lisättiin neljä aluetta ja seitsemän kiinteistökohdetta. Kulttuuriympäristöohjelmassa punaisella merkityt oli inventoitu jo aikaisemmin, eikä niitä esitetä kartoilla.

Isojakokarttoihin perustuva maisemahistoriatarkastelu oli jo olemassa. Sen lisäksi tehtiin 1900-luvun alkua kuvaava maisemahistoriatarkastelu. Yhteenvetoraportissa luetellaan inventoidut alueet ja kohteet, ja niistä täytetyt lomakkeet kuvaliitteineen ovat raportin liitteinä. Kartat, digitaalikameralla otetut kuvat ja tietokanta luovutettiin Lempäälän kunnalle paitsi paperitulosteina, myös sähköisenä CD-levyllä.

1.2. Työmenetelmät

Työ jakautui karkeasti kolmeen vaiheeseen: lähdetietojen keruuseen, kenttätööhön ja toimistotyövaiheeseen.

Lähteinä käytettiin aikaisempia inventointeja ja ohjelmia, vanhoja ja uusia karttoja isojaosta alkaen, historiakirjoja, ilmakuvia eri ajoilta, vanhoja valokuvia, maanjakoasiakirjoja, muistitietoa ja kunnalta saatuja asemakaava- ja kiinteistötietoja sekä rakennuslupapöytäkirjoja. Lähteet on lueteltu tarkemmin raportin lopussa.

Kenttätyö tehtiin paikalla havainnoiden ja valokuvaten, minkä jälkeen täytettiin alue-, kiinteistö ja rakennuslomakkeet. Kaikkiin rakennuksiin ei päästy sisälle, mistä mainitaan ko. kohdassa lisätiedoissa. Inventoimatta jätettiin ne kiinteistöt, jotka aluetarkastelussa todettiin merkittävästi tai täysin muuttuneiksi, sekä ne 1960—70 luvulla rakennetut kiinteistöt ja rakennukset, joilla ei tiedetty olevan erityistä historiallista tai rakennushistoriallista merkitystä. Inventoinnin ulkopuolelle on jätetty kokonaan 1980-luvulla tai sen jälkeen rakennetut kohteet, koska niihin ei ole mahdollista saada arvioinnin vaatimaa riittävää ajallista etäisyyttä.

Talvinen ajankohta on rajoittanut ympäristön havainnointia suurimmassa osassa kenttätyövaihetta. Kiinteistökohtaisesti inventoituihin kohteisiin jätettiin inventointia koskeva tiedote.

Toimistotyövaiheessa kuvat nimettiin, järjestettiin ja koottiin kuvaliitteiksi, tiedot syötettiin lomakkeille, verrattiin havaintoja lähtötietoihin ja lopuksi tehtiin arvottaminen ja raportin yhteenveto. Maisemahistoriakartat ovat raportissa ja alueiden ominaisuuksia kuvaavat kartat aluelomakkeiden liitteinä.

1.3. Arvottaminen

Työssä analysoitiin alueen historialliset, rakennushistorialliset ja maisemalliset tekijät ja kohteet arvotettiin, ts. määriteltiin arvojen kannalta olennaiset ominaisuudet. Numeroitua luokitusta ei tehty, vaan arvot on esitetty sanallisesti.

Aluetta ja rakennuksia tarkasteltiin seuraavin kriteerein:

- tyypillisuus	- kerroksisuus	- monipuolisuus
- harvinaisuus	- sopusuhtaisuus	- symbolimerkitys
- intensiteetti	- avainkohde	- alkuperäisyys, säilyneisyys
- edustavuus	- vaihtelevuus	- opetus- ja tutkimusarvo
- yhtenäisyys		

Erityinen painoarvo on ollut intensiteetillä eli kertovuudella.

Kriteereistä lienee syytä selostaa käsitettä säilyneisyys, joka ei tarkoita teknistä kuntoa. Rakennusten säilyneisyys on esitetty lomakkeilla seuraavin termein:

HYVIN SÄILYNYT

Rakentamisajankohta ja sen tyylipiirteet ovat hyvin tunnistettavissa, ja rakennusosista ja pintaverhouksista on merkittävä osa säilynyt alkuperäisinä. Voi sisältää myös myöhempien ajanjaksojen tyyllisesti tunnistettavia muutosvaiheita. Muutokset on tehty sopusoinnussa alkuperäisen tyylin ja muodon kanssa, eikä suhdemaailma ole kärsinyt. Kunnostettu tai korjattu huoltaen. Huonejako, huonekorkeudet sekä oviaukot ovat säilyneet alkuperäisinä tai lähes alkuperäisinä ja uudet pintamateriaalit vastaavat luonteeltaan alkuperäisiä.

KOHTALAISESTI SÄILYNYT

Kokenut muutoksia, laajennuksia tai ikkunoiden uusimisia. Suhteet, erityisesti detaljeissa, ovat muuttuneet. Merkittäviä rakennusosia on uusittu tyyliin sopimattomasti. On käytetty alkuperäisistä huomattavasti poikkeavia materiaaleja ja käsittelytapoja. Tiloja on madallettu tai tilojen yhteyksiä on muutettu, mutta alkuperäinen tilajärjestys on vielä tunnistettavissa.

MERKITTÄVÄSTI MUUTETTU

Kaikki detaljit edustavat myöhempää aikaa ja rakennusaika on pääteltävissä vain hahmosta. Suhdemaailma on täysin muuttunut, ja mahdollinen laajennus on ristiriidassa vanhan osan kanssa. Tilajärjestys on enää vain jossain määrin hahmotettavissa, ja pintamateriaalit poikkeavat merkittävästi alkuperäisestä.

TÄYSIN MUUTETTU

Rakentamisajankohtaa ei voi ulkoasusta tai hahmosta enää helposti päätellä. Alkuperäistä huonejärjestystä ei voi laajojen muutostöiden jälkeen tunnistaa.

Lomakkeilla esiintyy myös kohta "kunto" kolmiportaisena: Hyvä, kohtalainen ja huono. Määrittely ei vastaa virallista kuntoarviota, vaan se ilmaisee korjattavuutta, mikä vaikuttaa osaltaan toimenpidesuosituksiin. Määrittelyt ovat seuraavat:

HYVÄ KUNTO

Rakennus on ryhdissään ja päällisin puolin arvioiden käyttökunnossa. Ulkoasussa tai sisätiloissa voi esiintyä huollon puutteesta johtuvia vähäisiä vaurioita ja kulumista, kuten maalipintojen kulumista tai metalliosien ruostumista. Vauriot ovat helposti korjattavissa.

KOHTALAINEN KUNTO

Rakennus on pääosin ryhdissään. Ulkoasussa ja sisätiloissa voi olla vaurioita, kuten alimpien hirsikerrosten lahovaurioita tai välikaton roikkumista. Vauriot ovat tavanomaisin toimenpitein korjattavissa.

HUONO

Rakennus on silminnähden vino ja ainakin osittain painunut tai romahtanut, ja siinä on merkittäviä vaurioita. Korjaus vaatii tavanomaisista poikkeavia, mittavia toimenpiteitä ja autenttisuutta heikentävää uudelleenrakentamista.

2. KULTTUURIHISTORIALLISET ALUEET JA KOhteET NYKYMAISEMASSA

Inventoitu alue kattaa Lempäälän ydinkeskustan, ja on niin ollen kokonaan rakennettua taajamaa. Lempäälää ovat sijaintinsa vuoksi aina hallinneet erilaiset kulkuväylät, mikä näkyy jokseenkin kaikessa kehityksessä ja selvimmin juuri keskustassa. Lempäälän keskustan historialliset kehitysvaiheet on selostettu vuonna 2003 valmistuneessa selvityksessä (Teivas, Eija, Lempäälän keskustasaaren kulttuurihistoriallinen selvitys 2003), jota tämä inventointi tarkentaa. Seuraavaa selostusta lukiessa on syytä muistaa, että se koskee varsin tiukasti vain toimeksiannon rajausta, ja joitakin puuttuvia lenkkejä on löydettävistä lähialueilta rajauksen ulkopuolelta.

Inventoitu alue kuuluu kanavan pohjoispuolella kokonaisuudessaan Lempoisten kylään, eteläpuolella on mukana myös Maakalan kylää. Lempoinen on ollut asuttu ilmeisesti viimeistään rautakaudella, sillä vanhan kylän laidalla on polttokenttäkalmisto. Rajatulla alueella ainoa arkeologinen kohde (Lempoinen II) on myös rautakautinen kalmisto, joka sijoittuu edellä mainitun lähelle, Valkeakoskentien eteläpuolelle sillasta länteen. Kirkko on rakennettu nykyiselle paikalleen keskiajalla, ensin ehkä puisena ja kivisenä ilmeisesti 1500-luvun vaihteessa. Kirkko sijaitsi kahden tärkeän tien risteyksessä: Ikivanha Hiidentie Hämeenlinnasta Akaan kautta Tampereelle ristesä Valkeakosken suunnasta harjua seuraavan tien kanssa. Risteys on ollut Lempäälän portti aina 2000-luvulle saakka, jolloin uudet risteysjärjestelyt ovat vähentäneet paikan merkitystä.

Kirkon jälkeiset kerrostumat ajoittuvat 1900-luvun vaihteesta nykypäivään. Suurin osa nykyisestä rakennuskannasta on valmistunut 1950-luvun jälkeen, mikä näkyy myös mittakaavassa. Mitä pienipiirteisempää ja tiheämpää rakennuskanta on, sitä vanhempaa. Poikkeuksina ovat julkiset rakennukset. Teollisuutta on vain vähän Lempäälän keskustassa, ja niihin liittyvien rakennusten arvot on selvitetty jo aikaisemmin, kuten myös rautatieaseman ja manttaalitalon. Kaavoitus on Lempäälässä tullut hiukan jälkijunassa; rakennuskaava saatiin keskustaan vasta 1960-luvun alussa, ja se myötäili varsin paljon jo olemassa olevaa tilannetta. Keskustassa oli tuolloin vielä melko väljää, ja suurten kasvuennusteiden paineessa tyhjiä alueita ja myös kaikille mäkitypa-alueille kaavoitettiin kerrostaloja ja Tampereentien varteen liiketiloja.

Tarkasteltavalla alueella tänä keväänä inventoiduista kulttuuriympäristökohteista vanhimpia ovat **Lempäälän kanavamiljö** ja sen viereen siirretty **ratamestarin talo**; molemmat liittyvät liikennehistoriaan. Maatalousyhteiskunnasta tällä alueella on jäljellä enää yhden kantatilan, **Halkolan päärakennus**. Monitoimitalona, ilman perinteisiä talousrakennuksiaan ja yhteyttä viljelymaihin, sen kertovuus on vähäinen. Kirkonkylille tyypillistä mäkitupa-asutusta on Lempäälässä vielä vähän nähtävillä: **Tampereentien varhainen asutus**, josta suurin osa ulottuu alueen ulkopuolelle, **Kuokatinmäki**, jossa asutuksesta on jäljellä enää muutama kiinteistö, ja **Koulutien alkupää**, jossa mäkitupa-alueen luonne on kenties parhaiten säilynyt. Nämä kaikki sijaitsevat entisen maantien, nykyisen Tampereentien varrella. Samaan aikauteen liittyy entisen hallinnollisen keskustan liepeille kasvanut liike- ja käsityöläisalue **Käsityöläiskuja**, jonka yhteys nykyiseen keskustarakenteeseen on katkennut. **Anttilan makasiinin** yhteyttä samassa hallinnollisessa keskustassa sijainneeseen kestiekievariin on myös mahdotonta enää nähdä. Vanha **Hyvärisen kauppa** ja sitä huomattavasti nuorempi **Pankinmaan** kiinteistö kuuluvat aikaan, kun autoille ei vielä tarvittu laajoja pysäköintitiloja ja rakennukset tukeutuivat päätiehen. Suuren kaupungin läheisyys ja vapaa-ajan asuntojen lisääntyminen 1900-luvun vaihteessa näkyy Lempäälässäkin vielä hyvin; **1900-luvun huvilat ja talot** on alue, joka levittäytyy kapeana kaistana puuston kätköissä pitkin Kirkkojärven rantaa.

Jälleenrakennuskaudesta on joitakin, joskaan ei kovin merkittäviä jälkiä **Halkolan omakotialueella**. Inventoiduista asuinalueista lähinnä nykyaikaa on **Kuusimäen asuinalueen** kyljessä sijaitseva tuulimyllykortteli 1970-luvun molemmin puolin. Viimeksi mainittu alue on esimerkki monella muullakin paikkakunnalla tyypillisestä muutoksesta: muutaman vuosikymmenen aikana 1920-luvulta alkaen rakentunut alue on vähän kerrallaan uusiutunut ilman selkeää linjaa. Vaikka ajallinen tai esteettinen epäyhtenäisyys ei ole kulttuurihistoriallisen arvon este, ympäristön kertovuus kärsii, ellei mitään yhteistä tekijää voi osoittaa.

Julkinen rakentaminen on Lempäälässä suhteellisen nuorta. Entinen **Palokunnan talo** 1930-luvulta on kirkon jälkeen vanhimpia keskustassa jäljellä olevia julkisia kohteita. **Seurakuntakeskus**, **Kanavan koulu** ja kunnanviraston kiinteistö **Mainiemi** ovat kaikki sotien jälkeen alkaneen kiivaan kehityksen tuotteita, ja kuvastavat arkkitehtuuriltaan omaa aikaansa.

Parin viime vuosikymmenen rakentaminen on muuttanut Lempäälän keskustan kyläkuva huomattavasti. Uudet, leveät tiet, marketit ja kerrostaloalueet hallitsevat kyläkuva yhä enemmän. Ympäristöstä voi lukea vain katkelmia kehityskaaresta, koska paljon rakennuksia, yhteyksiä ja kokonaisuuksia on hävinnyt kokonaan jättäen monet, sinänsä arvokkaat kohteet ilman viitekehystä.

Lähes kaikissa inventoiduissa alueissa ja kohteissa on säilyttämisen arvoisia kulttuurihistoriallisia ominaisuuksia. Näiden turvaaminen on paitsi kaavoituksen, myös päättäjien ja yksittäisten omistajien ja asukkaiden vastuulla. Lempäälän keskustaa on kehitetty moneen otteeseen, ja jokainen vaihe on vähentänyt kulttuuriympäristön ajallista syvyyttä ja luettavuutta. Keskustassakin on sekä hyviä että huonoja esimerkkejä mm. siitä, miten rakennus kunnostetaan vastaamaan nykyajan tarpeita. Rakennusten ja alueiden vaaliminen ja suojelu ei ole itsetarkoitus; se on keino varmistaa, että nykyaika voi liittyä menneeseen luontevana jatkumona tuhoamatta kaikkea näkyvää historiaa altaan. Siinä missä suuria linjoja ja alueiden arvoja voi parhaiten hallita kunnallisessa päätöksenteossa, yksityisillä ihmisillä on valta omiin valintoihinsa. Toimenpiteille voi aina etsiä vaihtoehtoisia toteutustapoja.

3. KOHDELUETTELO

Alueelta inventoitiin 27 kiinteistöä sekä kahdeksan maisema- ja arvoaluetta. Arvoalueiden ohjeellisia rajoja tarkistettiin. Osa alueiden kiinteistöistä inventoitiin ja osa jätettiin ulkopuolelle. Kulttuuriympäristöohjelman ulkopuolelta mukaan otetut alueet inventoitiin vain alueina.

Kohteiden koodit ovat peräisin kulttuuriympäristöohjelmasta. Kaksi arvoaluetta jatkuu merkittävältä osin tutkittavan alueen ulkopuolelle, eikä niitä ole siten käsitelty kokonaisuudessaan (K1.6 ja K1.7).

Arvojen perustelut ja toimenpidesuosituksukset ilmenevät liitteenä olevilta lomakkeilta. Alueen muut tärkeät ominaisuudet esitetään niiden liitekartoilla.

Inventoidut alueet ja niillä olevat kohteet:

K1.4 Lempäälän kanavamiljö

418-431-6-15 R1.8 Kanavanvartijan talo

K1.6 Tampereentien varhainen asutus (osa)

418-431-2-154 Vuorimaa

418-431-2-40 Marttila

418-431-1-3 Kuusela

K1.7 1900-luvun alun huvilat ja talot (osa)

418-431-2-159 R1.15 Uotin luontaishoitola

418-431-5-29 R2.56 Haljastennokka

418-431-2-2 Kuusiranta (Kuusisto)

418-431-2-82 Puistolinna

418-431-2-51 Saloharju I

418-431-2-52 Kotiranta

418-431-6-39 Visauskallio

418-431-6-78 Alanko

418-431-6-73 Honkasyrjä

K1.8 Käsityöläiskuja

418-431-6-60 Päivölä

418-431-6-117 Kulmio

418-431-6-76 Kotivainio

Kuokatinmäki

Halkolan omakotialue

Kuusimäen asuinalue

Koulutien alkupää

Yksittäiset inventoidut kohteet 11 kpl:

418-431-27-1 R1.10 Anttilan makasiini

418-431-1-318 R1.17 Halkolan päärakennus

418-431-6-121 R1.19 Hyvärisen talo

418-431-2-75 R1.30 Kantola (Rajamäki)

418-431-28-0 R2.59 Lempoisten koulu

418-431-5-104 Ratamestari

418-431-1-25 Mainiemi

418-431-6-64 Seurakuntakeskus

418-431-6-13 Paloasema

418-431-6-32 Pankin talo

418-431-4-143 Kanavan koulu

4. LÄHTEET

Painetut lähteet

Aaltio, E.A., Lempäälän kunnallishistoria 1866-1966. Lempäälän kunta. Tampere 1968.

Alanen – Kepsu, Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen kirjallisuuden seura 1989.

Arajärvi, Kirsti, Lempäälän historia. Lempäälän kunta ja seurakunta. Tampere 1959.

Heiskanen, Jari, Linnovaara, Kimmo, Lempäälän Maakalan kylän rakennus- ja maisemahistorian inventointi. 30.5.2005.

Kalske, Marja, Lempäälä ajan virrassa. Lempäälän kunta. Vammala 1999.

Lempäälän Joulukirja 1964

Lempäälän Joulu 1992-1996, 1998-2001

Pitäjänkartta 1:20 000, 1921.

Suomen omakotiasutus I Hämeen lääni. Turku 1970.

Suuri maatilakirja V, Hämeen lääni. Helsinki 1964.

Teivas, Eija, Teiden varsilla ja vesireiteillä. Lempäälän kulttuuriympäristöohjelma. Tampere 2006.

Uoti-Reilama, Kirsti, Uotin parantola 60 vuotta. Lempäälä 1986.

Painamattomat lähteet

Isojaon kartta 1782 G. Barck (asiakirjat 1792-96 H. Bergh), isojaon täydennyksen kartat 1903-04 Samuel Löfqvist, 1910-1912 P. Bergius.

Lempäälän keskustasaaren kulttuurihistoriallinen selvitys 18.3.2003. Arkkitehtitoimisto Eija Teivas.

Lempäälän kulttuurihistoriallisesti merkittävät rakennukset ja kohteet. Lempäälän kunnanhallitus 1978.

Lempäälän Ryynikän alueen rakennusinventointi 13.3.2003. Arkkitehtitoimisto Eija Teivas.

Piipon alue, Lempäälä, Ryynikkä. Tehtaan historiaa. 17.12.2002.

Arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy / Eija Honkasalo.

Pirkanmaan – Satakunnan maanmittaustoimisto, toimituskartat asiakirjoineen

Lempäälään kunnan kaavoitus- ja mittaustoimi

Venäläinen topografikartta 1912 (kansallisarkiston digitaaliarkisto)

5. LIITTEET

Inventoidut kohteet ja alueet

Maisemahistoriakartta 1782

Maisemahistoriakartta 1916

Arvoaluelomakkeet kuvaliitteineen

Kiinteistölomakkeet rakennuslomakkeineen ja kuvaliitteineen

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Lempainen	Kiinteistötunnus	418-431-6-29
Kunta	Lempäälä	Alue	Keskusta
Osoite	Haljastentie 24	Peruskartta	2123 07
Aluetyyppi	kirkonkylä	Itäkoordinaatit	2486647
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Pohjoiskoordinaatit	6800322
Hist. tilatyyppi	huvila	Rakennusten lkm	4
Nykyinen tilatyyppi	tila	Inventoitu	1

Kuvaus

Kanavan suulla sijaitseva 1900-luvun alkupuolen huvila on nykyisin kunnan omistuksessa ja toimii monitoimitilana. Tontilla on vaatimattoman huvilarakennuksen lisäksi vanha sauna, iäkäs vaja sekä uudempi isohko autotallirakennus.

Sauna on vaakapaneelilla ja päätykolmioiden osalta pystylaudoituksella vuorattu punamultamaalilla maalattu, ja ilmeisesti hirsirakenteinen. Se on satulakattoinen, katon pintamateriaali on saumapeltiä. Ikkunoiden vuorilaudat ja puitteet on maalattu valkoisiksi. Ovi on puinen, umpinainen ja maalattu vaaleansiniseksi. Sen karmit on maalattu valkoisiksi.

Vaja on pulpettikattoinen, pystylaudoitettu ja punamullalla maalattu. Siinä on kaksi puista, umpinaista, haalean vihreäksi maalattua vajan ovea pohjoisen puoleisen pitkän sivun reunoissa, sekä keskellä niin ikään puinen, umpinainen ja haalean vihreäksi maalattu pariovi todennäköisesti vanhan autotallin kohdalla. Ovien päällä on pienet ikkunat, parioven päällä sijaitsevasta puuttuu lasi. Ikkunoiden puitteet ja karmit on maalattu valkoisiksi.

Uudempi iso autotalli on pulpettikattoinen, peiterimalaudoitettu ja punamullalla maalattu. Autotallin ovet ovat umpinaista levyä ja väriltään valkoiset. Niiden karmit ja vuorilaudat on maalattu valkoisiksi. Autotallin koillis päädyssä on pieni lisäosa oman matalamman pulpettikaton alla.

Asemapiirroksessa rakennukset on numeroitu seuraavasti:

1. Asuinrakennus (ks. rakennuslomake)
2. Sauna
3. Vaja
4. Autotalli

Historia

Haljastennokassa on ollut Anttilan tilan pieni metsäpelto jo isojaon aikaan. Kartoilla rakennuspaikka näkyy ensimmäisen kerran vuoden 1916 kartalla, vuoden 1903 kartalla sitä ei vielä ole. Kesähuvilaksi rakennettu päärakennus onkin rakennettu vuonna 1905 muualta tuoduista vanhoista hirsistä. Kiinteistö on erotettu Anttilan suvun Kotivainio-nimisestä tilasta 1938 Paavo Sirénille. Hänen jälkeensä Haljastennokka on kuulunut Arvo ja Maire Mäelle, joilta kunta osti sen 1978. Sen jälkeen kiinteistö kunnostettiin ja on siitä lähtien toiminut kunnan henkilöstön, työntekijöiden ja viranhaltijoiden sekä luottamushenkilöiden virkistys- ja edustustilana.

Ympäristö ja pihapiiri

Tontti sijaitsee Kirkkojärveen viettävällä kallioisella koillisrinteellä juuri ennen Lempäälän kanavaa. Tontilla on iäkkäitä koivuja sekä päärakennuksen tuntumassa pensasistutuksia (mahdollisesti juhannusruusuja). Päärakennuksen Kirkkojärven puolella koillisessa on luonnonkivistä koottu tukimuuri. Portin luonnonkivipylväät ovat ilmeisesti alkuperäiset.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kaava	RH	pvm	30.11.1964
Suojelu	Ei ole. Kohde mainitaan todennäköisesti arvokkaana Lempäälän kulttuuriympäristöohjelmassa.		
Kirjalliset lähteet	Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, toimitusasiakirjat Teivas, Eija, Teiden varsilla ja vesireiteillä, Lempäälän kulttuuriympäristöohjelma		
Suulliset lähteet	Martti Sirén (synt. v. 1933, haastateltu 5.3.2009)		

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist.
Historiallinen
Ympäristöarvo

rakennusperinne
asutushistoria
maisemallisesti keskeinen sijainti, osa kokonaisuutta

Arvojen perustelu

Rakennushistoriallinen arvo:
Vaatimaton huvilarakennus on hyvin säilynyt 1900-luvun alun asussaan ruutuikkunoineen ja huonejärjestyksineen. Kiinteistö on merkitty Lempäälän kulttuuriympäristöohjelmassa tunnuksella R2.56.

Historiallinen arvo:
Kiinteistö on hyvin säilynyt Lempäälän vanhan huvila-alueen edustaja.

Ympäristöarvo:
Kiinteistön sijainti Lempäälän kanavan yläjuoksulla on näkyvä. Päärakennus ja rantasauna ovat osa Lempäälän keskustan 1900-luvun alun huvila-aluetta, ja siten kiinteistö kuuluu Lempäälän kulttuuriympäristöohjelmassa määriteltyyn alueeseen K1.7 1900-luvun alun huvilat ja talot.

Lisätietoja,
toimenpidesuositt.

Huvilarakennuksen ponttilaudoitukset, vanhat ikkunat, rungon hahmo sekä huonejärjestys tulee tarpeen vaatiessa kunnostaa säästäen. Keittiön ja tarjoiluhuoneen muovilattian alta mahdollisesti paljastuva vanha laualattia tulee ottaa esiin. Keittiön ja tarjoiluhuoneen välinen ullakolle varastoitu väliovi pitää laittaa paikalleen.

Liitteet
Valokuvat
Inventoija
Tallentaja

Rakennuslomake (rakennus 1), asemapiirros ja kuvaliite
CD: Lem1_09
5.3.2009 Sohvi Palola / KSOY
6.3.2009 Sohvi Palola / KSOY

Kiinteistötunnus	418-431-6-29	Kerrosluku	2
Rakennustyyppi	huvila	Pohjakaava	sydänmuuri
Nykyinen käyttö	monitoimitila	Rungon muoto	suorakaide
Alkuperäinen käyttö	vapaa-aika	Ullakko	x
Suunnittelija		Perustus	kulmakivet
Signeeraus/vuosil.		Runko	hirsi
Rakentamivuosi	1905	Vuoraus	vaakalaudoitus
Rak.vuosikymmen	1900	Katemateriaali	saumapelti
Rak. vuosisata	1900	Katon muoto	satula
Korjausvuodet	1981	Kuisti	lasitettu umpikuisti
		Kuistin kattomuoto	pulpetti

Kuvaus

Ulkoasu

Rakennus on suhteellisen hyvin säilynyt alkuperäisessä muodossaan. Rakennusajankohdalle tyypillisesti rannanpuoleinen veranta on sijoitettu rakennukseen nähden epäsymmetrisesti. Kuisti on mahdollisesti tehty tai muokattu nykyiseen muotoonsa myöhemmin. Ulkopintoja on mahdollisesti eri kunnostuksissa uusittu, mutta rakennusajankohdalle ominainen henki on säilynyt. Hirsirakenne on vuorattu ulkoa vaakaponttilaudoituksella, joka on maalattu vaaleankeltaiseksi. Päätykolmioissa kaakkois- ja luoteispäissä on pystyautoitus, joka on myös maalattu vaaleankeltaiseksi. Nurkkalaudat on maalattu valkoisiksi.

Ulko-ovi on vaihdettu uudempaan, väriltään se on valkoinen. Ikkunoiden valkoisiksi maalatut puiset puitteet saattavat olla alkuperäiset, mutta laseja on ainakin osittain uusittu. Karmit on maalattu harmaiksi ja vuorilaudat valkoisiksi. Vuorilautoihin on kolottu rakennusajankohdalle tyypillisiä jugend-tyylisiä ornamenttikuvioita, jotka on maalattu harmaiksi. Kaakkoispäädyn ullakon isoin ikkuna on saatettu vaihtaa yksiruutaiseksi pienemmäksi ikkunaksi vuoden 1982 vessojen rakentamisen yhteydessä.

Koillissivulla on suurikokoinen pulpettikatteella katettu veranta. Sen kantavien rakenteiden näkyvät osuudet, puiset kaiteet ja alakaton paneeli on maalattu valkoiseksi. Verannan päällä on pieni parveke, jonka kaiteet ovat vaaleankeltaiseksi maalattua rautaa.

Rakennuksen ja verannan perustuksina ovat kulmakivet, mutta kuistin perustus on valettu betonista. Kaakkoissivun perustuksista on pätkä muurattu tiilestä, ja rakennuksen kyljessä on luukku. Ilmeisesti rakennuksen alla on siis jonkinlainen maakellari.

Katto on mustaksi maalattua saumapeltiä. Satulakatto on kaakko-luode –suuntainen, ja koillissivulla verannan ja pienen parvekkeen kohdalla on frontoni. Hormista ainakin yläosa on uusittu.

Sisätilat

Huonejärjestys on ullakon vessojen rakentamista lukuun ottamatta säilynyt ennallaan. Sisätiloissa on pääosin vanhahko, mahdollisesti alkuperäinen maalattu lautalattia. Keittiössä on useilla muovimaton kappaleilla päällystetty lattia sekä tarjoiluhuoneessa yhtenäinen muovimatto, näiden alla saattaa olla säilynyt vanha lautalattia. Keittiön seinät on maalattu, tarjoilu- ja olohuoneen seinät on tapetoitu ilmeisesti 1980-luvun alun kunnostuksen yhteydessä. Pääkerroksen katto on levytetty valkoisilla sisustuslevyillä. Valo- ja kattolistat ovat mahdollisesti alkuperäisiä. Sekä tarjoilu- että olohuoneessa on alkuperäiset kaakeliuunit.

Ullakolle on lisätty vuonna 1982 toisen makuuhuoneen tilalle vessat, samalla kaakkoispäädyn iso ullakon ikkuna on saatettu muuttaa pienemmäksi. Muutoin ullakko on säilynyt ennallaan, joskin pintamateriaaleja on uusittu ajan mukaisiksi. Vessojen materiaalit on rakennusajankohdalleen tyypillisesti seinissä muovitapetti ja lattiassa muovimatto. Yleisesti ullakon pintamateriaalit ovat jonkin verran kärsineet ulkopuolelta tulleesta kosteudesta.

Vanhojen ikkunoiden sisäpuoliset osat on poistettu ja tilalle on 1980-luvun alussa laitettu yksilasiset modernit valkoiseksi maalatut puuikkunat. Pääkerroksen väliovet karmeineen ovat vanhoja peiliovia, joskin keittiön ja tarjoiluhuoneen välinen ovi on poistettu – se tosin taitaa olla ullakon laipiossa tallessa. Ullakon väliovet ovat ennallaan säilyneissä tiloissa alkuperäisiä peili- ja levyovia, vessojen ovet ovat rakennusajankohtansa mukaisesti levyovia. Ulko-ovi on uudehko, ja kuistin katto on vastikään uusittua paneelia.

Historia

Huvilarakennus on rakennettu vuonna 1905. Hirret ovat ilmeisesti peräisin jostain muualla sijainneesta puretusta rakennuksesta. Sisätiloissa on pintamateriaaleja uusittu kunkin ajan mukaisiksi, mutta alle on mahdollisesti jäänyt alkuperäisiä pintamateriaaleja. Kuisti on ilmeisesti saanut nykyisen muotonsa myöhemmin.

Kunto Hyvä x Kohtalainen Huono

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. Historiallinen Ympäristöarvo	rakennusperinne asutushistoria osa kokonaisuutta
--	--

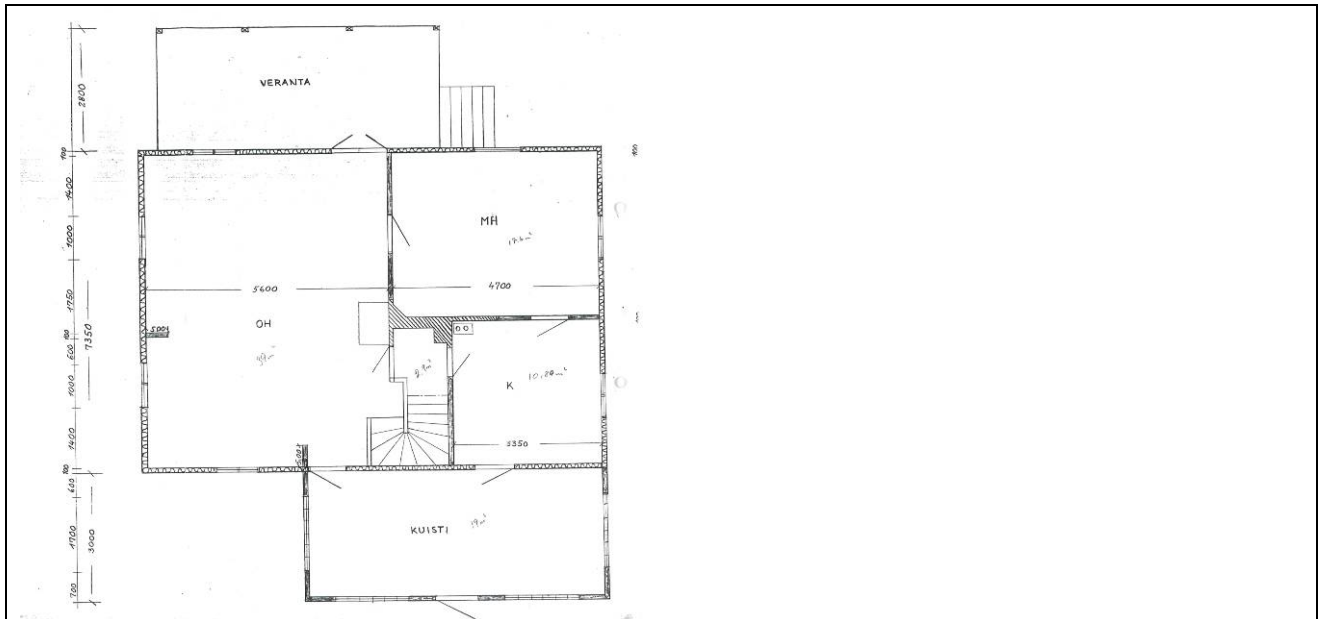
Arvojen perustelu	Arvojen perustelut kiinteistölomakkeella.
-------------------	---

Lisätietoja, toimenpidesuositt.	ks. kiinteistölomake
------------------------------------	----------------------

ASEMAPIIRROS

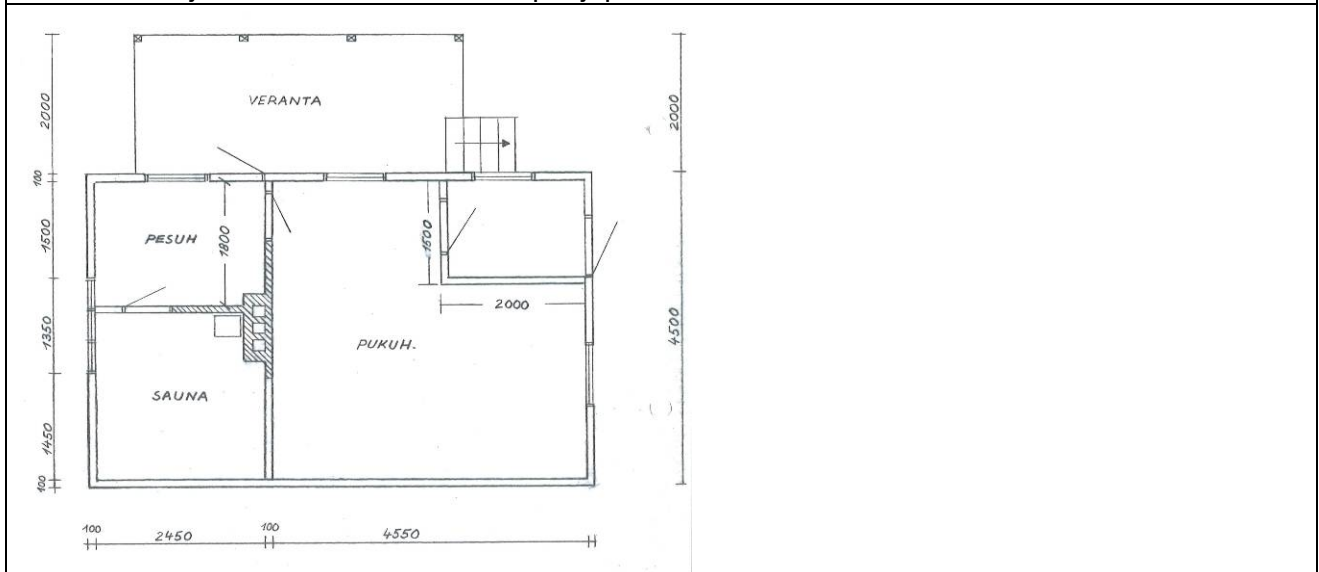
431-6-29 Haljastennokka. Yleiskuva lännestä 2009.

431-6-29 Haljastennokka. 1. kerroksen pohjapiirros.

431-6-29 Haljastennokka. 2. kerroksen pohjapiirros.

431-6-29 Haljastennokka. Saunan pohjapiirros.

431-6-29 Haljastennokka. Näkymä portilta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 lounaasta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 luoteesta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 idästä 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 terassi kaakosta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 kaakosta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 2 etelästä 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 2 kaakosta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 2 terassi kaakosta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Autotalli idästä 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Pihavaja pohjoisesta 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 sali 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 salin ovet ja kaakeliuuni 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 portaat salista yläkertaan 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Rakennus 1 kaakeliuuni huoneessa 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Taulu seinällä 2009.

431-6-29 Haljastennokka. Huone yläkerrassa
2009.

431-6-29 Haljastennokka 2009. Hormi
yläkerrassa 2009.

431-6-29 Haljastennokka 2009. Rakennus 1
laipio 2009.